S. FABKOVIĆ

DIVKONJIC

I DRUGE PRIČE

ZAGREB 1943.

FABKOVIĆ - DIVKONJIC

MALA KNJIŽNICA »SMILJA«

SVEZAK 1.

SAVEZ HRVATSKIH UČITELJSKIH DRUŽTAVA ZAGREB

S. FABKOVIĆ

DIVKONJIC

I DRUGE PRIČE



ZAGREB 1943.

ZAGREBAČKA PRIRADNA TISKARA

DIVKONJIC

I.

Rađala jednom pristara majka tri sina: kada su prvi pietli zapjevali, prvoga; kada drugi, drugoga; a kada treći zakukuriekali o dvanaestoj, rodi i trećega. Sva trojica bila su prvienci, sva zdrava donoščad, majkom rođena, a vilinskim banom posinjena; e sada nije ni čudo, što su za rađanja svoj trojici vile porazdjeljivale srećicu. Prviencu, prvim pjetluganjem porođenu, dadoše sve zanate; porođencu drugoga pjevanja trgovinu, a onomu zadnjega rođenja — divkonjica s divnim kraljevanjem.

Hranila majka sve troje, ko što je najbolje znala i umjela; a kad je vidjela, da joj već nisu za dom, odpravi ih u sviet, da si za mladosti potraže staru starost. Majci svojoj poljubivši ruke, digoše se putovati svietom, i tako tri dana hodeći dođoše šumi u srdce, gdje je troputište, na kojem se naumiše razlučiti. Nije šala, tri su puta, a svaki drugim pokriven ruhom! Jedna cesta samim zanatima, druga cesta pustom trgo-

vinom, a ona treća suhim srebrom i žeženim zlatom. »Ja ću tom!« — »ja ću ovom«, — »ne, ja ću ovom, a ti onom!« — dugo bi se prepirali, a domala se i ne počupaše, da ih nije stao liepo savjetovati onaj od zadnjega rođenja: »Braćo moja, dva prvienca mila, čujte i mene! Vežimo si oči, uhvatimo kolo, zavitlajmo se do tri puta, ko što smo i tri brata, pak na moju rieč: Stoj! da stanemo kao dub u gori. Prama kojoj se cesti koji uznađe, putovao njome, pratio ga njome Bog!« Braća ga posluhnu, i zavitlavši se tako do tri puta, na glas: Stoj! stanuše kao mrtvi. Kada su si oslobodili oči, svaki ugleda svoju cestu: najstariji cestu od zanata, srednji cestu od trgovine, a najmlađi cestu, bielim srebrom i žutim ponasutu zlatom. Sada se bratski izljubiše, pak svaki svojom suđenicom cestom u bieli sviet.

Kuda najstariji ode u zanate, kuda li srednji u trgovinu, ne zna se; ali se zna za najmlađega, te se i priča svietom, da ga sreća nanesla u pletaru ostarjelih staraca, muža i žene, koji su ga pridržali u sebe, da im pase kobiletinu staru i njihovo karakušljivo i kržljavo ždriebe. Od sada ti mlado pastirče bude gospodaru svomu desnom rukom; jer ne samo da je uviek bio u svemu radin, maran i poskočljiv, već je — ne zna se baš kako — ugojio i pomladio prije neždrebivu staru kobilu tako, te je uzela opeta

ždriebiti, a moj gospodar imao za nekoliko godina krasnih i bujnih konja.

Pasući konje svoje, znao bi pastir podžinjati i tuđu travu te je pridonašati konjima svojim, samo da mu budu što naprednìji, što bujniji — i svakomu bi voljeo, do onoga karakušljivca i siputljivca. Stoga nije ni čudo, ako bi ovo siputljivče skoknulo svakom prilikom u tuđu travu, s čega bi znalo biti i kavge i grieha. Koliko bi ga puta našao pastir u kvaru, toliko puta bi ga se znao dovoljice namlatiti i nalemati, a kada ga tako učio pameti jedne nedjelje, a to prije sunca — čuda velikoga! — ždriebe ti progovori pastiru svomu: »Zašto ti mene, pak još upravo mene, toliko biješ i mučiš, mene, koji ću ti biti vjerno okrilje u nevolji tvojoj? Nemoj toga više, već me radije slušaj: Devet evo već godina služiš pošteno gospodaru svomu, a tvoja ga ruka s ništa i uboga stvori gospodarom vedra čela. On već sada ne treba pomoći tvoje; zato gledaj dalje u sviet, a pamti ovu: kada te uzpita, što želiš za vjerno službovanje svoje, ne poželi ničega do mene! Nu, ako ti povrh mene nadometne štogod, volja te uzeti. Znaj i to: pravo mi je ime D i v k o n j i c.«

Pastir sluša, te se još istoga dana prašta s gospodarom svojim, a za plaću ne uzimlje ništa do svoga Divkonjica, premda mu gospodar nu-

đao ponajboljega. Divkonjic jedva bi mogao nositi torbicu novoga gospodara, a kamo li njega; zato nije bilo druge, van pješice u sviet, Divkonjica u povodu ularom za sobom vodeći. Ali to ne potraja dugo. Kada se oni već odaleko selu odmaknuli bili, te se pridesili u šumcatoj šumici: da vidiš, što ti je to kljuse, taj Divkonjic! Otrese sobom do tri puta, pak se migom prenačini konjem, komu u svietu ne bijaše druga u ono doba. Tako se pretvorivši reče gospodaru svomu: »Sada sjedni, pak jaši Divkonjica; ali da ne svrneš okom ni lievo ni desno, već da gledaš posred mojih ušiju, a jašit ćeš prvu stotinu ljudskih konaka.«

Zmaj ti zmaja okročio živo, voljani Bože! Ciknu konjic, vrisnu junak, a ne bježe štono konji bježe, već ti lete poput munje. Malo postajalo, te su već blizu prvih sto ljudskih konaka; samo još tri skoka, pa eno ih već tamo. — Nu, gle! Momak svrnu okom lievo, opazi zlatno pero pokraj puta te podviknu: »Stani, konjicu, eno sam ugledao, gdje se nešto sjaje.« — »Siđi, gospodaru; uzmi si zlatno pero, koje će ti namaknuti težkih muka. Zar ti ne rekoh, da ne svrćeš očima niti lievo niti desno.« Čovjek uzeo zlatno pero, pak se baci konju u sedlo. Tri skoka, tri ljudska duga dana, i prevališe stotinu ljudskih konaka.

Konjic ne će da ga ljudsko oko gleda onako

nečuvena i neviđena u svietu; zato stepe sobom do tri puta, pak se stvori opet karakušljetom, kakovim se kazalo u staroga gospodara. U nekoj šumici prenoćiše nojcu sasvim mirno, a prije zore digoše se putovati drugu stotinu ljudskih konaka. Opet konjic mudru zbori: »Ne zametaj očiju ni lievo ni desno, već gledaj među uši moje!« — i pretvorivši se zmajevitim konjem, ciknu opet ko i prije, a junak vrisnu ko i prije, pa ne bježe ko što konji bježe, već ti lete poput munje. Junak gleda među uši, dokle ga ne osinula opet neka svjetlost na izmaku druge trke, te podviknu: »Stoj mi, konjicu, eno ondje nešto sjaje kao mjesec, šteta bi ga ostaviti«. — »Siđi, gospodaru; valja ti podići zlatan prsten, koji će ti namaknuti muke tisućere. I opet si zaboravio, što sam ti savjetovao. Metni si ga u njedarca«. Za tri trena dovršiše drugu stotinu ljudskih konaka, a prenoćivši drugu nojcu u nekoj dubokoj spilji, dignu se i opet prije zore putovati treću stotinu ljudskih konaka. — I opet mu konjic mudru kazuje kao i prije; ali, kada se počelo sunce kupati u moru, gledi opet nevolje. Svrnu ti jahač okom desno te ugleda potkovu zlatnu, gdje se žari kao žarko sunce. — »Ala čuda, stoj mi, konjicu, gdje ne vidiš eno tamo podkove zlatne!« — »Siđi, gospodaru i po treći put; uzmi si je, — e Bog dao, ne nahudjela ni tebi ni meni!«

— I opet tri skoka, te prevališe treću stotinu ljudskih konaka.

Uto pade već i drugi suton, a valjalo bi prenoćiti negdje. Neznajući kud i kamo, poprikroče obližnjemu gradu te se uvuku tamnu lugu izpred grada, i prenoće nojcu. — Ranom zorom stvori ti se Divkonjic nanovo karakušljivim, kržljavim i šugavim kljusetom; pi ga! Koža ti se ježi, gledeći ga, a zaudara gadnim pahom krastače žabe.

II.

»Prođosmo, gospodaru, tri stotine ljudskih konaka za tri biela dana, a evo nas sada pred bielim gradom, svojom novom postojbinom. Ako si voljan kraljevati, bit ćeš kraljem; ako li ne, a ti govori za vremena. Nu, tko želi kraljevati, tomu je prije proći kroz sito i rešeto! Pamti i promišljaj!« — »Želja tvoja volja moja; nu mi reci, što mi je raditi«.

»Uljezi prije svega u taj grad, pa gledaj prozboriti u glavu s kraljem. Moli ga, da te primi u službu. Kralj će te učiniti svojim konjušnikom; ali, da se ne pogodiš podnipošto bez svoga Divkonjica«. — Sve se to i dogodilo. Gospodar ugovori s kraljem službu svoju i ode po konjica; nu, kada ga je uza se vodio preko kraljeva dvora, sva kraljeva čeljad, pak i sam

kralj udari u smieh s karakušljeta, što je jedva stražnja kopita za sobom vuklo. Kralj se zamislio pa reče: »Ne vodi mi te gnjusobe u konjušnicu moju, da mi se konji ne okuže s njega, već mu stvori neku pletaru, pak si ga hrani povoljice, čim ti je milo i drago«. Sluga posluhnu.

Od toga dana služio je konjičev gospodar kralja vjerno i pošteno; kraljeve konje dvorio bi što je najljepše znao, ali na svoga konjica skoro i zaboravi s prevelika dobra, što ga se dočepao iznenadice. Hranio si Divkonjica samo da živi; pače, počne se i stidjeti njime uz divotne kraljeve konje.

Jedne noći nestalo slugi svieće, a valjalo mu okolo polnoći polagati kraljevim konjima. U brizi sjeti se iznenada onoga zlatnoga pera; uzme ga iz torbe i položi na postelj. Nuto čudo! Pero sjaje kao mjesec srpanj, a on polaže konjima poskakujući od veselja. To opazi i ostala kraljeva čeljad, te bi jedno za drugim došumljivalo konjušnici da vidi, oda šta tolika svjetlost. Uočivši divno zlatno pero, hitro skoče kralju te mu kažu, što su vidjeli. Kralj pozove na to slugu te mu reče, da mu preda svoje zlatno pero, što je sluga učinio drage volje. Ne bilo tomu dugo, i opet nestalo slugi svieće. Sada uzme zlatan prsten; al on sjaje kao mjesec od 14 dana. I ovo opazila druga čeljad kraljeva, te

opet dopuza do konjušnice, a ugledavši čudo još poveće, žurno pohite kralju pripoviedati, što je i kako je. Nije druge ni sada, već donesi i predaj zlatni prsten kralju, gospodaru svomu. — Kada se već sve u troje igra, eto, po treći put nestalo slugi svieće; ali sada uzme i ono treće svoje skrovno blago, podkovu zlatnu, te ju objesi o dvojan debeli, štono dieli konja od konja.

Što bijaše svjetlost od pera i prstena zlatna! Sve bi to potamnjelo s težke svjetlosti podkove zlate, koja sada sjaje kao sunce okolo podne usred dugoga Petrova dana. Kad je čeljad kraljeva ugledala to najveće živo čudo, mahom dozva samoga kralja, koji ni pet ni šest, prisvoji si mahom i zadnje skrovno blago konjušara svoga. Dugo prođe — mirno se živjelo — nitko ni crne ni biele.

Bilo s proljeća, a pravi je božji dan, kadno je kralj sjedio sam samcat, te se čudio svakim čudom divnomu onomu blagu, pola oduzetu, a pola, tobož, darovanu. Mišljaše i mozgaše: Je li na zemlji ona patka, čije je ovo pero? — Je li djevojka ona živa, čiji je evo tuj prsten? — Kakav li je ono konjic, koga zlatnom podkovom kuju? — Razabravši se malo, zovnu konjušara svoga te mu zbori mužkim glasom: »Slugo moja! Gdje je mokrine, tamo je i vode; gdje je ribe, tamo su i rieke, a gdje zlatno pero, tamo je i

zlatnih pataka, pak bile one i liepo preko tri naša svieta. Suproć tomu da mi ni ne pisneš! Gledaj i nastoj, da si mi donio za tri dana i tri noći onu zlatnu patku, čije je ovo zlatno pero; ako li mi ne učiniš toga, živa sam te i voljan i kadar razstavljati mesom«. »Hoću, kralju, rieči mi moje i službovanja moga!«

Sav smućen pravac ide Divkonjicu svomu, riedko viđenu, a još rjeđe hranjenu. Stupiv u brlog mu, vrizne plakati kao nikada za života grleći konjica svoga. — »A što ti je, gospodaru a to upravo danas spram proljeća, gdje se meni, konjicu tvomu, otvara paša obilata, paša Bogom dana, a vilinskim orošena suzama? Ako li si u nevolji, pripoviedaj!« Začne gospodar, ta i kuda bi, pripoviedati sve što je i kako je, a moj konjic kao da ne čuje, odgovara mu kao preko slogova: »Ta nisam gladan, ne dangubi, već pazi i njeguj kraljeve hatove, koji su ti nad karakušljetom tvojim«. — »Konjicu moj, moje pouzdanje! Sada il nikada; pomozi, pomagaj!« — »E dobro, gospodaru! Ti si me uzeo od staroga gospodara i moga i svoga, da ti budem čvrstom podporom u nevolji, a u dobru ponosom i dikom. Nazoblji me zoblju kraljevih konja, pa se spremaj putovati sa mnom. Tri nam dana treba tomu, al stotinu težkih briga; pa daj, Bože, da bi dobro bilo!« — I stade se konjic jačati bujnom zoblju kraljevih konja, a

zobljući snuje i prede pouzdane niti, kojima da uhvati težka pliena: nije šala — zlatnu patku iz vilinskih dvora!

Sunce tone, a sprema se roniti preduboka mora; u isto se doba pomalja sjajni mjesec, vjerni pratilac putnikom našim. Kraljev konjušar osedlao svoga konjica upravo junački, trostrukim ga poprugom opasao, te ga vodi kraljevim dvorom uza se kao majka čedo, kao vođa ostarjela sliepca. Sva kraljeva čeljad, pak i sam kralj graknu u pakleni smieh gledeći batajuće putnike, a kraljev konjušnjik prašta se s njima kao u tvrdo: »Smijete se, da proplačete, a ja uzdišem, da se jednom barem za života grohotom nasmijem.«

To izrekavši izčeznu čitavu dvoru iza dublja, okolo grada posađena.

Kada su već bili nedohitni ljudskomu oku, stepe sobom Divkonjic, košto bi vazda u potrebi, te se stvori divnim konjem, kakova čovjek ne ugleda jošte, pak reče: »Baci mi se u zlatno sedlo, da prođemo do ponoći pola našega svieta«. Junak u sedlu, a konjic ni na nebu ni na zemlji; sada ćeš reći, eno ga, kroz oblake juri, a sad opet, morske hvata ribe, zračne lovi orletine sive. Mora su mu preuzka, gore su mu mravinjaci, a oblaci na dohvatu! Bilo što mu drago, tako nešto prije ponoći stvoriše se putnici pred divnim gradom, zlatom pokrivenim,

srebrom opasanim, a dragim kamenjem sagrađenim; temelja mu nema, već ti sjedi na zlatnim glavama dvanaestero mladih vila; žive su, a ne dišu; oči imaju, a ne gledaju; uši imaju, a ne čuju: ni žive ni mrtve.

»A sada na noge, gospodaru, da se ne kajemo sa svojega neumlja i nebrige. Tebi je sada uljeći mahom u ove vilinske dvore, a to samcatu samu, a ja stoj pred njimi kao stanac kamen tebe čekajući. Imaš proći dvadeset divnih ložnica, sve iz jedne u drugu; što si u njoj uočio, da ne vidiš, dok ne budeš u posljednjoj; nu, kada si u toj, svrni okom lievo, to si ugledao uz srebrena vratašca troju čarobnu maz: jedna maz je žitka oli smrti, druga maz je debela driemanja, a treća je munjina letjenja. Tamo ti je zlatno paunje pero; to umoči u drugu maz, pak ajde tiše onim vratašcima. Kada si uljegao u onu trinaestu sobu, u njoj ti je vila u prvom driemanju; ti k njojzi što najtiše možeš, podnesi joj nosu mazi od driemanja te pričekaj, dok ne klone glavom na lievu. Kada ona to, a ti joj oduzmi onu zlatnu patku, što je čuva u desnoj ruci, pa zatvoriv mala vratašca, žurno i skokom da sjedneš u zlatno sedlašce!«

Sluga kraljev i uk i uman i vješt, sve učini kao da sam konjic radi. Sretno se dočepa dragoga pliena, pak eto ga Divkonjicu svomu, eto ga i na njem. Konjic skok! — preskoči sto ko-

naka, a prva se vila trže iza sna; konjic drugi skok! — preskoči opet sto konaka, i druga se vila probudi; a budi se i treća, te sve redom do dvanaeste. Kada su vidjele, da su oplienjene, omažu si pazuha onom mazi od munjina letjenja, pa u potjeru. Konjic leti, vile lete; konjic dalje, vile sve to bliže, prieteći i karajući varalice svoje, i sad ih uhvatiše, da ne bude preskočio konjic međaša države njihove, izvan koje su vile slabe i nemoćne poput crna mrava. »Sretno pošao s plienom, do druge i treće zgode! Ali nam onda ne utekoste lje, tako nam vilinjega vida!«

Malo postojalo, pak se nađu pred kraljevim dvorom. Divkonjic se stepe do tri puta, i eto ga opet gnjusna, gadna i ogavna drugomu svietu. Kraljev sluga žurno pohitio gospodaru kralju s plienom svojim, a podavajući mu ga reče: »Evo ti, kralju, vjerne sluge tvoje s liepom ponudom duga putovanja svoga!« — Kad je ugledao kralj zlatnu patku koraljnih nogu i bisernih očiju, začudi se i prečudi kao nikada prije te pohvali vjernu slugu svoju.

III.

I opet postanulo malo, a kralj pregleda drugo svoje skrovno blago, i svemu se mogao načuditi do onoga zlatnoga prstena, što oduzeta, a

što, tobože, darovana. — Mili Bože, — tiho govoraše, — da divna prstena! Ako li je samokovan, nema gospodara; ako li je rukotvoran, divne li ga kovaše ručice, a pram njemu još na divniji stvor božji!



Što bi junak izkresao vatru, sjetio se kralj sluge svoje, te ga dozivlje svojim glasom, a sluga naučio poslušati. I skoči što brže gospodaru svomu, da prihvati ili jabuku ili oblake mrke; a

uistinu slutijaše: bit će mrkih mraka. Stupiv pred kralja, pokloni mu se do tri puta, a kralj mu reče:

»Slugo moja! Dok je sunca na nebesima, dotle i svjetlosti nebeske; dok je dublja u dubravama, dotle i debela hlada, a dok je evo tu ovaj zlatni prsten, što ti sjaje kao mjesec od 14 dana, to mora da bude i djevojka, što ga je nosila. Tebi je pronaći tu djevojku, ma na kraju svieta, tebi ju je naći te je donieti u moje dvore, ako ti je omiljelo i dalje živiti. Idi, pak učini!«

Kuda će suza, ako ne na svoje oko, kuda li sluga, ako ne konjicu svomu! Kad je konjic razumio zapovied kraljevu i težku brigu gospodara svoga, uze ga tobož grditi; ali će mu ipak: »Zar ti nisam bio rekao, putujući drugu stotinu ljudskih konaka, da ne gledaš ni lievo ni desno, već među moje uši, a ti ne posluhnu? Pak onda, gdje si bio od onoga zadnjega putovanja, te me ne napoji vodom studenicom, kamo li nazoba zoblju kraljevih konja? Sada sam opet tvoj kada si u nevolji! Hoću da budem tvoj, samo me nahrani zoblju kraljevih konja, a kada si priberem snage, da si spreman putovati. Nije šala: biela vila zlatne kose, pak iz vilinskoga grada! Ne dao Bog: zaglaviti tamo s neposluha tvoga!«

Divkonjica zobca ogrijala, pribrao si snage, a gospodar vodi ga već kao majka čedo svoje, kao vođa ostarjela sliepca. Sva kraljevska čeljad, pak i sam kralj udare smijati se gledeći putnike jadne, a kraljev konjušnik se prašta s njima kao u tvrdo: »Smijete se, da proplačete, a ja uzdišem, da se i drugi put nasmijem za života svoga«. To izrekavši, izčeznu čitavu dvoru iza dublja, okolo grada posađena.

Kada su bili podaleko, strese sobom konjic po navadi svojoj te se stvori Divkonjicem; ali sada s dva labuđa krila, da bude jači putovati. Vrisnu konjic do tri puta, i odskočivši s crne zemlje leti zrakom kao munja; nije sile, štono bi ga dostignula. Malo bilo, eno ih opet pred vilinskim dvorima. Ono tamo dvanaestere raznih vila, koje drže dvorove na svojim glavama, sada ti i gleda i vidi, i čuje i diše; sve su žive, samo što ne zbore. Divkonjic je migom sakovao snutke, pa govori gospodaru svomu: »Idi kao i onomadne u vilinske dvore — sve iz sobe u sobu, a ne gledaj ni lievo ni desno, dok ne budeš u ložnici dvanaestoj. Tamo stani, svrni okom lievo, umoči pero u maz od žitka oli smrti, pak mi ga donesi mahom«.

Sluga je to učinio, a kada je opet bio na dvoru, prišapta mu konjic na tihanu: »Eto vidiš dvanaest živih stupova: svi da umru migom! Idi od jedne do druge, svaku prsni ovom mazju, a svakoj rekni: Umri!« — Čuda li živa! Vile su

ko i prije; al ne vide, ne čuju, ne dišu: ni žive ni mrtve. Sada će konjic dalje: »Idi opet u vilinske dvore, prođi sobu po sobu, a u dvanaestoj stani. Svrni okom desno, gdje su ti na polici tri kupice divne, sve jednoga imena, ali trojega tvora. Sve tri metni si u njedra, pa se onda uvlači onoj ložnici na desno, gdje ti je novih stvari. Usred sobe zlatan je stol, a na njem dvanaesteri ključi. Dobro ih motri, pak uoči onaj najmanji, kojim otvori što brže onu škrinju, na kojoj sjedi vilinski ban s golim mačem u ruci. U škrinji je zlatna ruka bez prstena: to je djevojka zlatokosa, a bisernih očiju. Prije svega pokropi onoga stražara mazju od driemanja i onom od smrti, pak izreći: Umri! Kada sve to, uzmi slobodno stražu, te ju položi na tla. Sada otvori škrinju, uzmi zlatnu ruku, pak u tom da mi budeš u zlaćahnom sedlašcu!«

I gazda je i sluga, pak je vičan izvršivati na dlaku poslove svoje. Straža usne, otvori škrinju, uzme zlatnu bez prstena ruku, i eno ga trenom na konjicu svom. Ali čim je sjednuo, jedna se probudila vila; čim konj skoknuo jednom, trže se druga; čim on dva, eno ti treće, pak četvrte, i tako sve do dvanaeste: sve su budne! — Sada stade u dvorovima huka, tuka, buka, cika i piska, klopa i topa, jaukanje i urlikanje; avaj, zemlja se trese s težkih boli, što su obuzele čitave vilinske dvore!

Konjic leti kao munja — al si i podmazao krila s onom mazju od munjina letjenja. Vile lete kao striele; konjic dalje, vile mu sve to bliže, — gle! repa mu se već dohituju, — a malo te ga ne uhvatiše, da ne bude preskočio u najzgodniji čas međaša vilinske države, izvan koje vile su slabe i nemoćne poput crna mrava. — I čuli se silni glasovi zaostalih vila: »Sretno bježao i s drugim plienom! Dođeš li nam i po treći put, ne uteče nam lje, tako nam vilinske kose, tako nam banovanja!«

Kada se konjic našao na slobodi, svrnu nešto s puta, da se napoji, pak onda reče: »Der·da vidim otu zlatnu ruku«. Gospodar mu je dade, a kako i ne bi. Pak reče konjic: »Imaš li one mazi od života oli smrti?« — »Eto je, konjicu!« — »Omazi sada ruku onom mazju, ali ujedno izreci: da si mi sobom živa!« — Nuto! ruka se trznu te stvori čitavom djevojkom, kako nikada jošte ljudske oči vidjele nisu. Biela je poput sniega, iz bjelila joj pomalja se rumenilo ružice mirisavke, zlatne je kose, a bisernih očiju: što ćeš dalje: čista je ugodnica božia. — I vila i gospodar konjicev sjedoše u sedlo, a konjic u skok.

Eno ih već pred kraljevim gradom, gdje se konjic i opet stvorio za drugi sviet gadnim, kržljavim i karakušljivim kljusetom. Jošte nema zore, al eno vjerne kraljeve sluge pred kralje-

vom ložnicom, djevojku držeći za ruku pouzdano, da mu ne uteče. Kad je kralj ugledao djevojku, ej, prem je junak na mejdanu, ali sada popokroči za tri koraka natrag s divne krasote i težka žara čuda djevojke. Pak ju uzeo kralj za ruku i odveo u zlatnu ložnicu, koje ničije oči prije gledale nisu, kamo li, da bi itko stanovao u njoj. Predavši joj sobu za stanovanje njezino, reče joj prvu svoju: »Oj djevojko, nepoznato mi smilje i kovilje! Ne pitam te ni za otca ni majku, ni za tvoje pleme ni koljeno, već ti kažem prvom svojom riečju: Sutra ćeš mi drugaricom biti, kraljicom te sav sviet ima zvati.«

IV.

Toga je dana nestalo brzo, a od zaranka večernjega pa do uranka jutarnjega činilo se svoj družini gradskoj, kao da su samo tri musnula hipa. Kada je kralj ustao, žurno poleti zlaćanoj djevojci, kojoj reče: »Ajde, djevojko, da se vjenčamo, pa da mi budeš čistim alem kamenom na mojoj kruni!« — »Ne ću, kralju, dokle mi tvoj vjerni sluga ne pribavi ono dvanaest jalovih kolibica, od kojih ti podkovu čuvaš u skrovnici svojoj, i kojom se one podkivahu izmjenice; nu, ako ih sluga ne nađe i ne dovede simo, kunem ti se svojim vidom, kunem ti se svojom zlatnom kosom, kunem ti se svojim dahom: nikada se ne vjenčasmo!«

Kada je vidio, koji li su sve putevi do vjenčanja, mahom zovnu konjušara svoga, te ga kune i zdravljem i nemoći, i životom i smrću, da mu bude u pomoći, kao što mu je i dosada bio. Kune mu se svim, što ima, da će mu sagraditi divnu kulu pokraj sebe, svojoj sličnu, ako mu dovede ono dvanaest kobila divnih.

Ode sluga svomu pouzdanju, te mu pripovieda opet novcatu novu. Ono dvanaest kolibica da mu je dobaviti, ili živu si glavu predati kralju. Sada je već lasno bilo slugi namoliti konjica svoga, kojino je već i prije znao za sve muke svoje. Konjic mu odgovara: »Sada nam je putovati sasvim inako. Traži od kralja dvanaest bivolskih koža, nikada učinjenih ljudskom mudrijom, pak onda dvanaest nov novcatih pouzdanih oglavnika (ulara) i lopatu jednu. Kada dobiješ sve to, namakni mi za tri dobra obroka zobi kraljevskih konja, da se opohranim.« Kralj dade sve, konjic se ojača, i krenuše putovati. Sluga vodi konjica svoga, koracaju dvorom tiho i mirno, košto i prije ono dva puta; ali da vidiš: sada se ne smije, pače niti ne posmješkuje kralj, već samo progovara tiho i tiho: »Tu ti mora da bude i nečesova masla, to nije čist posao. Sretno pošli, a nikad ne došli!«.

Kada su putnici poodmaknuli bili, tako na tri puškometa, onda konjic stane, pak zavrne desno u gusto šikarje. Tuj gospodar sjaše, pak

uzevši šilo i konopac, uzme ušivati svoga konjica u ono dvanaest bivolskih koža, a moj ti konjic nabreknu poput vampira. Sada krenuše samom dubravom ravnom, pak se penji u goru visoku, te spuštaj opet u dubravu ravnu, sve kradomice, te se ne sukobe s nikim, kamo li s kojim živim vilinjega kova i soja. Kada su im već bili vilinski dvori tako na tri bistra ljudska oka podaleko, onda svrnuše lievo u vilinske lugove, gdjeno pasu jalovice onih tamo vila. Sada će konjic: »Sidi, gospodaru! Hvataj se lopate, pa mi kopaj evo tu jamu duboku, koliko sam nabreknuo, gle, a dugačku, koliko mi je od repa do vrata. Kada to, ti se povuci iza dvanaest uzporednih dubova, a ja ću legnuti nogama u vis. Kada uzčuješ moje prvo hrzanje, prva će jalovica doći k meni, te se čuditi čudu momu; al u to da si mi priskočio skokom, jalovicu zaulario i odveo mahom iza ono dvanaest dubova. Koliko puta i dalje zahrznom, toliko će mi puta doći druga jalovica, a svaka će progristi na meni po jednu debelu kožu. Što ćeš učinit s prvom, to ti je i sa svakom.«

Divkonjic nije se prevario u ničem; dvanaest je puta zahrzao, dvanaest dovabio jalovica, a gospodar mu pohvatao sve redom jednu po jednu; na što konjic na noge, gospodar na konjica, privezavši prije jednu o drugu, te skok dvoru svomu. Dok su oni tako primamljivali vilinske jalovice, sve se vile trzahu redomice, a kada lovci skoknuli putovati, vile se dosjetiše pravomu svomu jadu, te kao pomamne, i one, što su čuvale blago, i ono njih dvanaest, koje su čuvale od počela divne dvore na svojim glavama, odmaknuvši se ispod stupova, pohitiše složno u potjeru kao munje. Ljute su kao zmije prisojkinje, pa bi kadre bile otrovati svojom slinom i same najljuće zmije. — Tjera zmaj zmaja, hvata munja munju; podvikuju, reklo bi se, gromovi da ore; uzdišu i zvižde, kao da vihor puše, silno se ljulja dublje, a dubići izkorienjuju! — Tjeraše se i goniše po vilinskoj zemlji; ali kada lovci prekoračili njihove međaše, sreći se dosjetiše svojoj. Stadoše; ali ogledavši se, zapanjeno ugledaše silnu vojsku, koja ih goni, silnu vojsku planinskih vila, držeći u svojim desnicama ne plamenite mačeve, već zmijurine ljute. Od ljuta bjesnila vile nisu bile kadre niti grditi svojih nasilnika, niti im prietiti, već odoše dvorima svojim, a što bi kriknuo: tresk! eno ih tamo; ali ne idu da podižu dvore svoje, već ih mažu svakojakim mazi te spremaju na kraj ljudskoga svieta.

Gromovi zagrme, zemlju se strese, iz nje prskaju vruće vode, a sukljaju žive vatre posvuda, sve okolo na okolo, pa i vilinski dvorovi dižu se u vis, i lete te lete izpod mrkih oblaka. Najstarija vila banica sjedi na krmi, a sve dru-

ge veslaju uzduhom. — Tako vam nestade vila. Kašnje se zemlja umirila, a sviet si porazdielio bratski njihove planine, lugove, gaje, sva vrela i sve vode sladke, kiselice, sumporice, pa i mlinove mutvice, kladarice, vjetrenjače, a naposlied zemlje težanice, oranice, mekote, livade, ograde; a Bog ti ga sam znao, kako se sve to zvalo u prastaro doba.

V.

Kada lovci došli kući, navalila sila svieta u kraljevske dvore da vide, da se nagledaju divnih dvanaest kobilica jalovica; motri ih borme i sam kralj, a pljesnuv rukom o koljena, čudom se začudi i slugi svomu, i karakušljetu njegovom i divnim kobilama, pa još bosonogim svim. Malo bilo, narod se porazišao, a kralj će reći djevojci: »Ti zaiska od mene dvanaest kobilica; evo ti ih; sada dakle da se vjenčamo!«

Djevojka se nasmjehnula onako kao kradomice, pa reče: »Lastno se je vjenčati, svietla kruno; al je mučno zaslužiti ženu. Ne ću da se vjenčam, dokle tvoj vjerni sluga ne namuze od ono dvanaest jalovica punih dvanaest čabrica mlieka, a to od svake po jednu«.

Nije opet pomoći od nikoga, ako ne od vjerne sluge, koga mahom kralj prizove, te mu reče želju naumljene drugarice svoje, prieteći mu, ako mu ne stvori toga, da će ga živa razstavljati mesom. Kuda će i opet sluga, ako ne konjicu svomu. Kada je konjic razabrao djevojčinu želju, zahrče upravo na konjsku i reče: »U tom budi mirne duše. Tko je već jak pribrati si jaja, brašna, kajmaka, masti i soli: težke li muke za cicvaru! Moli kralja za onu zlatnu podkovu, samo na časak. Kada ju primiš, a ti onda s njom liepo i krasno u konjušnicu od jalovice do jalovice. Svakoj pogladi podkovom vimence puno dvanaest puta, a mahom podmetni svakoj čabricu. Pa ćeš vidjeti čudo za čudom: ne treba ti onda muzti i dojiti, jer će se samo mlazom muzti kao da kiša lije. Broji lagano do dvanaest, i eno ti pun puncatih dvanaest čabrića!«

Kada je kralj vidio i to novo čudo, dozovne djevojku, i pokazavši joj dvanaest čabrića mlieka od toliko jalovica nadojena, rekne joj opet: »Nuder, da se vjenčamo sada!« — Djevojka se opet nasmjehnula kao kradomice, i reče: »Lastno se je vjenčati, kralju, al je težko zaslužiti ženu. Ne ću da se vjenčam, dok tvoj vjerni sluga ne skoči u badanj, u kom će biti ono dvanaest čabrića mlieka onih jalovica. Kada tvoj sluga učini to: da se vjenčamo onda!« I tomu je privoljeo kralj, pa dozovnu slugu te mu reče, što ga čeka.

Sluga se požuri svomu konjicu, da mu priča,

što je i kako je. Ta nova što zapovied što želja, uzmuti časkom svu konjićevu pamet, ali se ubrzo razabere te progovara gospodaru svomu: »Ono je mlieko sito i presito jeda i čemera ljuta. Što je vilinskoga čemerja, svega ti je u onom mlieku. Kada već imaš uroniti u nj, učini to; ne bez mene pod živu glavu svoju! Pamti! Ja ću stajati glavom svojom nad mliekom, da izsrčem iz njega svu njegovu jeđcu i otrov, ako samo uzmognem. Motri mi pozorno nozdrve! Ako mi prosukti iz nozdrve lieve zeleni plamen: uroni smjelo, te skokni iz lagva kao junak; ako li sukne iz nozdrva bieli plamen: moj jadane! roniti ga moraš svakojako, ali si ujedno izgorio«.

Gleda kralj, gleda djevojka, a gleda i sila naroda slugu, ono konjče i ono u velikom badnju mlieko. Nije bormeš smieha ni prismješka — roniti mlieko vilinskih dvanaest kobilica jalovica, kobilica nikada ždriebnih, a musljivih!

Divkonjic srče te srče vidljive hlapove onoga mlieka; reklo bi se: sada na puče kao žaba; nu, kad je osjetio, da ga sluša i samo mlieko, onda uze izpuštati plamen nozdrvom lievom; ali sukti plamen zeleni, prava to zmijinska jeđca. U to uzkliknu sluga: »Ne tri puta, već i dvanaest puta roniti ću, svietla kruno moja!« — I nuto! Sad je u mlieku, sad je vani, a tako sve do dvanaest. — Sada će konjic opet glavom svojom

nad mlieko. Tko mari sada za kljuse? Ali to kljuse pušta i usopćuje u mlieko sav suvišan i preostao u sebi otrov, tobože za drugu zgodu, pak za drugoga.



Na to se zabezeknuli i kralj i djevojka, jer da nije ipak šala: prvo mlieko pomljezivo, a kobile jalovice! — Kada se kralj upoznao, progovori djevojci: »Oj, djevojko! Da se vjenčamo, e si vidjela, što je učinio vjerni sluga moj«. A djevojka se nasmjehnula kao kradomice pa reče: »Lastno se je vjenčati, al je težko zaslu-

žiti ženu. Ne ću da se vjenčam, dokle ti sam ne uroniš u ono mlieko samo tri puta; a kada si mi učinio to: zlatne mi djevojačke kose, a tako mi roda i koljena dična, a tako mi vida i svjetila žarka, mahom ću se vjenčati, a sakupit svatove divne: žarkoga Sunca, bliedoga Mjeseca i Danicu sjajnu.«

Kralj je lakom na djevojku, pa skinu mahom gornje odielo, da pokaže svoje junačtvo misleći, što je i kako je učinio sluga moj, zašto ne bih i ja! U to moj kralj — žbljunk! uroni do dna. — Ali se tim migom upali mlieko te gori živim plamom kao upaljena najžešća prepečenica drožđenka, a mojemu ti kralju od onoga časa ni traga ni glasa.

VI.

Kada to vidjela kraljeva čeljad, sva se zamislila težko, e je izgubila dobroga si gospodara, al ujedno svakomu padnu na um i nehotice one zlogukе konjićeve rieči: »Smijete se, da proplačete jednom, a ja uzdišem, da se nasmjehnem jednom.« Tada povika silnim glasom zlaćahna djevojka kraljevu konjušaru: »Ti si zaslužio ženu. Ajde da se vjenčamo, da kraljuješ divno, da se ponosiš mnome, kao zviezde Danicom svojom«. Sluša sluga rieči, ali kao da ih ne razumije; stoga skoči konjicu svomu, da ga

pita, što mu je činiti. Konjic mu svjetuje liepo: »Ne vjenčaj se tako dugo, dok si djevojka ne zasluži muža. Reci joj, da je sada u trećem od našega gradu velik sajam, na njem divne trgovine, a još divnijih zanata. Neka se potrudi tamo te prekupi svu onu trgovinu, i sve zanate njihove, i dva njima gospodara, a više ih i nema, te sve simo u naš grad smjesti. Kada to učini, da si voljan istom onda vjenčati se s njome.«

Sluga kaže ponudu svoju, i kao da se pogađa s djevojkom, nu ona ne razmišlja dugo, već uzjaši jednu od ono dvanaest kobila, te pravac u onaj grad, gdje se pridesio sajam. Uistinu, tamo su samo dva gospodara; jedan divnoj trgovini, a drugi zanatima svake vrste. Za čas bilo, a ona prekupi za silno blago i zanate i trgovinu, ali se gospodari ne daju prekupiti nikako. Povuci sada lievo i desno, lupaj dlanom o dlan, obreče im napokon tri biela grada i tri tovara pusta blaga, ako se prodadnu njojzi. To im je omiljelo, pak se prodadoše.

Za tri dana dojakari ti djevojka sve zanate i svu trgovinu onoga sajma, pak i njihova dva gospodara. Kad je sve liepo iztovarila bila, a trgovce smjestila u nove im sobe, onda reče slugi: »Ali sada, junače, e si ti uistinu zaslužio ženu, a ja muža si!« — Nije sluga lakom kraljevati, stoga i opet ode konjicu svomu te mu reče: »A što sada, konjicu mili!« Konjic mu svjetuje:

»Ne vjenčaj se tako dugo, dokle djevojka sama ne uvede mene, tvoga konjica, u onu ložnicu, gdje je sam kralj smjestio nju. Kada već budem u ložnici onoj, onda neka dođu k meni ona dva kupljena trgovca, pak i ti s djevojkom. Kada budete svi preda mnom, svaki vas ima me poljubiti tri puta, a poljubivši me podviknuti tri puta: »D a s i m i b r a t !«

Ode sluga djevojci, da joj rekne, kada će se vjenčati. Djevojka si htjela zaslužiti muža, pa skoči u pletaru po konjica, vodi ga uza se, liepo ga smjesti u ložnici svojoj, pa dozove žurno ona dva gospodara rekavši im, što im je činiti.

Sluga se prvi latio posla. Poljubivši konjica tri puta, podviknu toliko puta: da si mi brat! — Uto se čulo, da je nešto u konjicu prasknulo kao struna. To učini gospodar trgovine — i opet nešto prasknulo; to isto gospodar zanata, pak onda i sama djevojka; nu, kad je ova podviknula zadnja: da si mi brat! — istim časkom prasknu konjičeva koža, a od konja stvori se čovjek mlad, krasan, čovjek zlatne kose i vilinskih očiju, živa prilika djevojčina. Sve se omramorilo s težka čuda; a kada se je mladi čovjek razabrao, te se ljudi osvjesćuju, skoči djevojci, ogrli ju, i slastno uzkliče: »Zdravo da si mi, sestrice mila, prvienče naše!« Onda koraknu jednomu i drugomu trgovcu, pak i svojemu bivšemu gospodaru, i sve grli i ljubi i svim podvikuje: »Zdravo, zdravo da ste mi, braćo mila!«

Svi su si braća, svi su djeca jedne majke; svi se sada prepoznaše s jednoga žiga na plećetu lievom, što ga užigale vile mahom iza rađanja njihova. Djevojku je majka imala prvu u težku snu, niti je ikada znala, kuda se podjenula, e ju vile odnesoše migom. Divkonjica imala je drugoga; al su i njega vile odniele kradom, pretvorile u konjica, pustile u sviet, da se hrani grkom travom. Kada su ga stvorile konjem, rekoše mu sve glasno: »Ti ćeš konjevati tako dugo, dok se ne sastaneš sa svojom braćom i sestricom, dok te svako njih ne poljubi tri puta, pak onda ne povikne: »Da si mi brat!«

Sada se doprelo sve; al se hoće glave svakoj družini. I biraju si kralja gospodara na kocku; al je kocka pala na malo prijašnjega kraljeva slugu, na onoga od rođenja trećega, kojemu već i same vile dopitaše divno kraljevanje, dieleći mu srećicu za rođenja njegova.

Sve imanje staroga kralja porazdieliše bratski, te življahu do svojega vieka i oni, i djeca njihova i unučad njihova, od ljudi štovani i od Boga pomilovani.

ZLATOGLAVICA



Davno je bilo, kada su banovali bani, kada nije bilo parba ni parbača, kada se ni sanjalo nije o zlu, a dobro je i samo sliedilo tragom svojim; davno vam je bilo, a sada se pripovieda. Ja ću vam jednu o zlu i dobru.

Bili su nekoč muž i žena, te imali dvoje djece: sinka Nikolicu i kćerku Jelicu. Nikolica bijaše zdrav i čio kao ris, a Jelica tako krasna, da se je sviet ne mogaše nagledati od milinja. Otac bi uzimao vazda sina si sa sobom, kretao put tamna luga, cvjetnih livada, ili put široka mora; a kako i ne bi, jer ga je željeo vidjeti u svem umnijega, vještijega i boljega od sebe, premda mu se klanjalo i mlado i staro.

Kćerka Jelica bila je desnom rukom majci svojoj, te bi ju vazda vodila uza se kao košuta nježno lane svoje; zato joj majka najvoljela podvikivati: »Jelice, milo lane moje!«

Kada se djeca najljepše razvila, kada su procvala poput najljepše proljetne ružice, kuća im se zavila u crno, jer su izgubili majčicu, svoju

hraniteljicu, svoju braniteljicu. Osta dakle otac sa dva divna cvieta svoja.

Nije bilo tomu dugo, krenuo otac u šumu, da si naciepa drva i donese kući. Bilo mu proći kroz tri ograde i toliko prielaza. Kad je došao do prvoga prielaza, eno tamo babe, te mu progovori: »Čuj li me, prijane! Što je pod rešetom, budi meni i mojoj djeci, a što je na rešetu, budi tebi i tvojoj djeci!«

»Neka bude!« odgovori otac, pa smuk preko plota.

Kad je došao do drugoga prielaza, eno opet babe, gdje mu podvikuje: »Čuj li me, prijane! Što je pod rešetom, budi meni i mojoj djeci, a što je na rešetu, budi tebi i tvojoj djeci«.

»Pa neka bude«, odgovori otac te preskoči drugi prielaz.

Malo bilo, eno ga već kod trećeg prielaza; al eno ti i zlokobne babe, gdje ga opet pozdravlja: »Čuj li me, prijane? Što je pod rešetom, budi meni i mojoj djeci, a što je na rešetu, budi tebi i tvojoj djeci. Nuder da budemo svoji, pa da se vjenčamo!«

»A bilo i to, ženo, štogod Bog dadne!« I odoše kući. Babetina stara občinila starca tri puta: kuku si ga njemu!

Ne prošla ni tri dana, starac sakupio kitne svatove, te se vjenčao nesuđenicom svojom. Sva-

tovi se veseliše, jer ih starac častio punih osam dana; ali se zamislile dvie lozice domaćega koriena i plemena, a čitavo selo stalo kimati glavama čudeći se, gdje si starac ugniezdio ženu, jaoh i sramote! — koje nitko prije nije vidio, o kojoj se od nikuda ništa čulo nije.

Prošla su dva, tri mjeseca, i liepo se živjelo u kući: što meni, to tebi. Pravda se krojila, a život se zalievao i začinjao ljubavlju i blagoslovom božjim; ali kad tamo dalje: odgali se baka, kakova je i bila uistinu. Od sada ustaje nakostrušeno, tako provađa dane, i do pola noći ganja i proganja dvoje pastorčadi, dragajući i njegujući jedinicu kćerku svoju, koju je dovela u kuću muža svoga.

Kada se imalo što peći, svojoj kćeri peci medenjaka, orehnjača i sirnjača, a pastorčadi omiesi zlovoljice lepenica od pepela, a posipaj ih sitnom ciglovinom; kćerku si pojila mliekom i rumenikom starom, a pastorčad octikovinom, u koju bi miešala lužinu oštru; kćerku svaki dan svlači i u bielo preoblači, a pastorčad omataj dronjcima i tvrdom likovinom, da se baš ne rekne i ne viče selom: gola su joj djeca! Kuku si ga djeci bez rođene majke! Jaoh siroticama uz slabućka i bez duše roditelja!

Babetini maćehi već dodijala i ova tobožnja briga utoliko, te je začela snovati, kako da se oslobodi obadvojega što prije; zato se usudila



svjetovati muža nekoga jutra ovako: »A moj mužu! Danci se odmiču, a grobak primiče; zemljica nam se eto iznevjerila, ruke su nam slabije na očigled; djeca tvoja opasala se liepom snagom, a kite ju rumena lišca. Blagoslovi si djecu, pak ju uvedi u sviet bieli, da si potraže srećicu i ljepšu i bolju nego joj može podavati naša siromašna kućica, a moju siroticu dohranit ćemo ipak, ma ju zalagali suhim vrbovim lišćem.«

U prvi mah otac se zamislio duboko; ali kada je vidio, kako ga žena presieca divljim svojim očima, reče joj: »Budi i na tvoju! Izpeci im dovolje kolača i napuni čuturu vina!«

Žena izpeče brže bolje kolača; al ih ne miesi bielom mukom, već ih miesi pepelom, a posipa sitnom opučinom; puni i čuturu; al je ne puni vinom, već žestokom lužinom, da joj se pastorčad putem hrani i od glada brani.

Otac pozovnu djecu, pa s njom ravno u gustu šumu, gdje nema svjetlosti usred Petrova biela danka.

Kada su bili usred šume, reče otac djeci: »Ostanite ovdje, djeco! Birajte si jagodica i gljivica, a ja ću malo dalje, da naberem oprtu drva za kuću. Kada vam zazviždnem prvi put, a vi na noge pa za mojim zviždom.«

Ode otac, a nedaleko objesi praznu tikvu o

jelovu granu; znao je veoma dobro, da će tikva zujati, kada vjetar zadahne.

Siromašna djeca polegoše na mahovinu, umorna od težka puta, a uza to i gladna, pak i usnuše kao jaganjci. Sjever vjetar duhnu, tikva zazviždi, ali je ne čuju spavajuća djeca. Sjever duhnu po drugi put, tikva zazviždi; ali je ne čuju djeca. Sjever duhne po treći put, tikva zazviždi kao da zmaj zviždi i psikoće; ali se djeca razdramila sada te skoče, da potraže otca sliedeći pravac, od kuda joj dolazio zvižd. Badava su ga tražila, badava dozivala, jadna: otcu ni traga ni glasa. On je već kod kuće, gdje poskakuje veselo babetina maćeha, jer se oslobodila težka kamena, što joj je ležao na srdcu.

Kada se djeca sva već proizprebijala bila tražeći otca, a tamna ju noć zastignula u sredini divlje šume, baciše se umorna na mekano mahovinje te pousnuše, nejaka i cvilna. Jedva što se uljuljala u duboki sanak, nuto! — prhnuše dvie vile s Papuka visokoga, da bljude i paze sirotice, da im odganjaju raznu gamad, da ih čuvaju od ljutih zmija i vampira. Kada se djeca u snu nasmjehnula, i vile se nasmjehnuše od srdca; kada se djeci znojna čeoca naoblačila, i vile se sjetnuše i raztužiše bolno.

Ne priča se, kada su vile ostavile djecu; ali se znade, da se kukavna prenula ranom zoricom iza sanka slađahnoga, a kada si rosna i suzna

pootrla oči, uoče pred sobom živu sliku djevojke Zlatoglavice, živo to čudo božje usred guste šume. Kad je Zlatoglavica opazila, da se djeca upravo zapanjila s njezina žara i divotne krasote, ljubezno se nasmjehne te reče: »Ne bojte se, djeco! Molim vas, pođite sa mnom; ako me posluhnete, tako mi zlatnih prama, dobra vas sreća sukobila sa mnom.«

A kuda bi djeca, ako ne s njom, jedinim to živim i razložnim stvorom u toj planini pustoj.

Zlatoglavica ih vođaše dugo kojekakovim vijugačama i zavojima. Sunce bijaše razžarilo onaj šumski zrak toliko, da su putnici jedva odihavali sa žarine i sparine, a moga ti Nikolicu spopala žeđa kao nikada za života njegova.

U tom svrnu očima lievo te opazi živi izvor, što je ključao vodom kao živo srebro, i već se sagnuo bio, da se je napije; ali podviknu Zlatoglavica kao pomamna: »U zao si se sagnuo čas, jadno momče! Ako se napiješ ove žive vode, migom si se stvorio ribom, jer je to riblja voda«. Nikolica posluhnu svoju pratilicu, premda je željan vode kao sirotica roditelja svoga, kao uvehla trava rosice blage.

Ne bi dugo, opet zamahnuše stazicom desno. Tuj opazi Nikolica i opet vrelo i bistrije i bujnije od prvoga; opet mu se prohtije, da ga se nasrče i okriepi. I već se sagnuo bio, i već bi zagrabio pregršću živa vrela, kadno mu Zlatoglavica podviknula kao pomamna: »U zao čas se nagnuo, a još gore zagrabio vode, jadno momče! Jer ti je znati, da je ovo vučja voda, a tko se je napije, netom se stvori vučinom divljom i ljutom!«

Nikolica posluhnu, a ne progovi niti slovca.

Ne pređu opet niti stotinu jela, eto ih na tjemenu visoke planine, gdje je ključalo najčišće i najjače vrelo. Da si presit rumenike vina, ta bi te voda zamamila, te bi se je morao napiti željno. Putnik znade, što je žeđa, a Nikolica sada ponajbolje. Kao pomaman srnu pram vrelu, baci se natrbuške na zelenu travu, i evo ga — sada je već zasrknuo stalno, da ga ne bude trgnula Zlatoglavičina ruka i gromki njezin glas: »Ne pij, bolan, ove vode hladne; jer ako je srkneš samo kapljicu, eno te migom šumskom živinom, jelenom živim; jer ti je znati, da je to jelenja voda!« I ne htjede se napiti vode. Al je žeđa žeđom, pak mu toliko dodijala, te bi malo pozaostajao sve dotle, dokle nisu Zlatoglavica i njegova sestrica odmahnule daleko.

Uto se Nikolica zaigrao natrag poput lava prema vrelu, i došavši tamo, nagnu piti te piti, dok se je dosita napojio nije. Ali nuto čuda nad sva čuda! Kad se okriepio bio, prepozna se divljom živinom, živim jelenom šumskim, pa sve takav, kakav je bio, pojuri za djevojka-

ma, koje je i dostignuo za živi časak. Jadan — ujelenilo ga!

Jarko sunašce tonjaše, djevojke posjednuše, a Jelenko pasijaše sočnu planinsku travicu okolo njih.

Zlatoglavica si izčupa jedan zlatni vlasak te ga upliće u Jeličin pramak, a kada ga već doplitati stala, zažari se Jeličina glava kao žarko sunce na uranku svome. I krenušte dalje putovati, a kad je jurve gusti sumrak prihvatio zemlju, prispjeli su do kraljeva grada, u kojem se nije čula niti živa duša.

Zlatoglavica povede svoje drugove do kraljeve konjušnice, smjesti obadvoje u nju, pak im reče, da prenoće bez ikakova straha, a njoj da je poći svojim putem u stanove svoje.

Ranom već zorom uljeze kraljev konjušar u konjušnicu; ali kada on tamo: sva se pojata žari kao sjajno sunce. Srhovi ga spopadoše, a niti se mogaše razabrati, tko je i gdje li je u pojati. Pa skoči svomu gospodaru te mu reče, da je u pojati zlatokosa djevojka, mlada kao kapljica rosna, a divotno krasna kao zora pred bielim dankom.

Kralj se požuri u pojatu konjsku: al kada tamo, zabljesnu mu se Zlatoglavica Jelenka svom divotom svojom, svom žarinom svojom tako, da se kralj omramorio časkom; nu zamalo, pokročivši k njoj, opazi u kutu i jelena,

kojemu ni sam ne mogaše naći premca u svojoj ogradi.

Djevojka očara kralja utoliko, da ju je zaprosio za svoju ženu na onom mjestu, a Zlatoglavica Jelenka, ne budi liena, pruži mu svoju desnicu u znamen, da je voljna poći za njega.

Za tri dana svatovi se sakupili, istoga se dana zaručnici i vjenčali. Jelenče Nikolicu smjestio je kralj u najljepšu svoju ogradu, a slugama zapovjedio strogo, da ga paze kao oči svoje, da ga hrane najsočnijom krmom; al bi ga i sam pohađao, sam se s njim igrao svakim danom.

U kraljevu dvoru desila se njegova maćeha sa kćerkom svojom od prvoga muža. Niti kćerka, niti maćeha ne mogahu trpjeti pod živu glavu mlade snahe kraljice bud zato, što je bila prekrasna, bud stoga, što je bila preblaga i predobra; a one obadvie bile su prave grdobe, a žive slike najogavnije rugobe: koža ti se naježi gledajući ih , kakove su bile!

U maćehinoj glavi neprestano vrtjela se misao, ne bi li joj pošlo za rukom udati kćerku za samoga kralja; ali, kada je sada vidjela, te se oženio drugom, a k tomu još prekrasnom Zlatoglavicom, sve svoje misli zavrnu u jednu, a ta bijaše: kako da što prije zaokrene kraljičinim vratom!

Dok je tako maćeha nastojala otrovati domaću sreću svim načinima, dođe borme hora, gdje je ugledala Zlatoglavicu mužko si čedo, a to čedo zlatne kose poput majke svoje. Kada je kralj ugledao svoga prvienca Zlatokosića, nije znao, što da radi s prevelike radosti; nu, da ipak odkrije srce svoje narodu svomu, prizovne sve kućne gospodare naroda svoga. te im obreče u poštene obraze njihove, da ne će od njih birati pune tri godine nikakove tlake, nikakove desetine, nikakove kunovine, već jedino ono, što ciela kraljevina potrebuje od njih. Neka se i čuje i znade, da mu je Bog darovao prvienca, kraljevića Zlatokosića.

Nikada se nije maćeha tako razžestila, što sada; nikada nije bila tako spremna uništiti kraljicu, što upravo sada. Ali, zato se hotjelo dobre prilike, a ta joj se namaknula u dobri čas po nju s početka, kašnje, bora mi, u jadovni čas.

Jednom ode Zlatoglavica u ogradu svoju, u divni perivoj svoj, da se prošeta, a šetajući da prouči, što bi dobra mogla učiniti narodu svomu. Al eto, kao iz vedra neba grom, došulja se njojzi stara maćeha kraljeva; pak se stade kraljici lisičiti, umiljavati, i Bog si ga znao, što li joj sve pripoviedati. Stara lija dolijala, ne bi li posve dodijala kraljici nevinoj, ne bi li ju strmoglavila. bilo to kojim god načinom.

Sirota Jelica stade već pomišljati u poštenoj duši: »Dao Bog, te si baba preokrenula srdce; dao Bog, te ne bude nesklada u kući, te ne bude grieha bez razloga; dao Bog, te nas obasjalo sunce, te nas mladila i kriepila blaga rosica Boga velikoga!«

Dok je tako kraljica umovala ne misleć ni najmanje zla u maćehi muža svoga, zavrne ju baka nekom stazicom prema jednoj jami napunjenoj vodom, što ju zvalo: »Ptičja voda«. Kad oni tamo, podviknu stara: »Gledaj, gledaj, snašo! Eno tamo se pljucka u vodi čudnovata ribica; nikada ne vidjeh takove!«

Jadna se kraljica malo nagnu, da vidi to čudovište; ali ju maćeha turnula u vodu, što je samo mogla sabrati snage. Čim se Jelica preokrenula u vodi tri puta, mahom se stvori pticom glavice zlatne. Uto maćeha pojuri brže bolje kući, posve mirna, posve hladna, kao da ne bi znala zamutiti vode. Sada istom da vidite čuda i pokora!

Smrknulo se, a stara maćeha podmetnula u sobu kraljičinu svoju kćerku. Kada se nojca malo poodmakla, prenulo se diete prvienče te počelo plakati u sav glas. Kralj se probudio, pak stao dozivati majku, da nadoji sinčića; ali tobožnja majka ne zna umiriti djeteta, o dojenju pako ni spomena nema.

Diete se umirilo časkom; ali, kada je bilo malo prije pola noći, zacvili opet tri puta žešće nego prije.

U isti čas doleti na prozor ptica zlatne glavice te začne kljucati podvikujući: »Milo lane moje! Rado bit te nadojila, ali vidiš, gdje me prometnulo u pticu, pa ti ne može pomoći rođena majka, bolna i vajna!«

Kralj je bio posve budan te razumio svaku rieč sasvim dobro; ali nije znao, komu i čemu su namienjene.

Sutradan morade kralj već u ranu zoru u pohode najboljemu svojemu prijatelju, a povratio se istom kasno pod večer; nije dakle istoga dana vidio niti sina, niti podmetnute tobožnje žene si.

Kada se u kasno doba noći povratio kući, a to sav umoran, legne mahom spavati, a spavaše prvi san sve dotle, dokle ga nije probudilo plakanje gladnoga djeteta. Kralj je opet mislio, da mu žena tvrdo spava te ne čuje djeteta, pak joj poče dovikivati, neka nadoji sinčića; ali tobožnja majka ne zna umiriti djeteta, o dojenju pako ni spomena nema.

Sada već uze kralj uistinu posumnjivati o pravoj ljubavi svoje žene te izgledaše željno, da se primakne pola noći, ne bi li i opet doletjela ptica na prozor, košto i prošle noći.

Kad je bilo malo prije noći zajauče opet diete, ali tri puta žešće nego prije. Mahom iza toga doleti i opet na prozor ptica zlatne glavice te začne kljucati podvikujući: »Rado bih te nadojila, milo lanešce moje, ali vidiš, gdje me prometnulo u pticu, pak ti ne može pomoći rođena majka, bolna i vajna. Imam ti samo nožice, a na njima drapljice oštre, pak bih te ogrebla njima«. Kada izrekla to, prhnu opet svojim putem.

Kada je kralj sutradan uranio prije zore rumene, nije ni pogledao žene, već poljubiv čedo krenu ravno k susjedi svojoj, koju je sviet držao za pravu pravcatu vješticu, a ova je veoma rado imala kralja od djetinjstva njegova, a to stoga, što bi joj znao donašati svakojakih ponuda za djetinjstva već svoga.

Ugledavši starica kralja svoga, ljubazno se nasmjehne te ga pita, koja li ga sreća doniela u priprostu njenu kolibicu, a to ranom već zorom. I mahom mu se ponudila, da je sklona učiniti za njega sve moguće. Reče joj kralj sasvim jasno: »Majko, došao sam da te pitam, tko li je ona ptica, što mi dolazi na prozor već dvie noći te podvikuje kljuckajuć kljunićem svojim: »Lane moje! Rado bih te nadojila, ali vidiš, gdje me prometnulo u pticu, pa ti ne može pomoći rođena majka tvoja, bolna i vajna.«

Odgovara starica kralju: »Zar nisi pogledao svoje žene ove dvie noći? Zar nisi opazio, ja-

dan, kako ti se oružnila? Nuder ju pogledaj, pa ćeš valjda i sam pogoditi, tko je ona ptica, što ti dolećuje na prozor. Nu, ako si me voljan posluhnuti, evo ti od mene i svjeta, evo ti upute zdrave!

»Što ti dohađa na prozor, to je prava pravcata tvoja vjenčana žena, to je liepa zlatoglava Jelica. Tvoja maćeha porinu ju onomadne u oni ptičju vodu, što je u ogradi tvojoj, i tako se Jelica mahom stvorila pticom glavice zlatne. Uto je maćeha podmetnula svoju kćerku — ono živo ljudsko ruglo — u kraljičinu sobu misleći, da će ti ona omiljeti, a da ćeš se i vjenčati s njom. Kada ti noćas i opet ptica dođe, i kada počne govoriti, onda otvori prozor što najbrže, pa ćeš vidjeti, jesam li ti istinu rekla. Idi sada kući, ali ne reci maćehi niti rieči, da si bio sa mnom; vrag ti je maćeha tvoja; moglo bi da i gore bude«.

Kralj joj pruži desnicu u znak, da joj hvali za uputu, pa ode kući.

Jedva se je dočekao večera. Kada se već dobro zamračilo bilo, djetešce usnu kako nikada prije: ali se za nedugo trgnulo, te počelo plakati, jecati i drečati kako malo kada za ono života svoga, a ništa ga ne mogaše utaložiti.

Kad je bilo malo prije pola noći, ali eto ti opet ptice po treći put na prozor, gdje kljuckajući progovara: »Rado bih te nadojila, milo



lane moje, ali vidiš, gdje me prometnulo u pticu, pa ti ne može pomoći rođena majka, bolna i vajna. Imam ti samo nožice, a na njima drapljice oštre, pa bi te ogrebla njima.«

Kad je to kralj čuo, skoči na noge kao vilovit, otvori prozor, a u taj mah prhne ptica na njegovu ruku, začne ga nježno kljuvuckati, a on joj milostivo i nježno gladaše glavicu zlatnu. Kada ju deseti put pogladio bio, zacvrgutne ptica, da joj se zvuk razlegao sobom jače nego da sto svirala zasvira. I netom se stvorila ženom, živom i pravcatom Zlatoglavicom Jelicom.

Kada se kralj uvjerio, da je Jelica uistinu prava i vjenčana njegova žena, malda nije sišao s uma; ali razbravši se ponešto, zovnu si najvjernije dvie sluge te im zapovjedi, da mu mahom okuju staru maćehu i njezinu kćerku, pa onda okovane bace u najdublju i najtamniju tamnicu, u kojoj je voda do koljena, kuda plaze zmije i gušterice; hoće zmije oči da popiju, gušterice lica da nagrde, gadni crvi da raztoče meso.

Što je kralj rekao, to vjerne sluge ovršiše migom. Kada se bilo razdanilo liepo, a kraljica pomolila Bogu te mu zahvalila, što se opet očovječila, klekne pred muža kralja, pa ga moli cvileći i jaukajući, da ne ubija onih nesretnica takovim mukama, već da im pokloni slobodu,

ali svakako da ih protjera iz ciele kraljevine svoje.

Suze kraljičine savladaše junačkoga kralja utoliko, te prihvati ženinu molbu; zapovjedi dakle, da se razkuju obadvjema i noge i ruke, pa onda, da ih izprate stražari preko tri vode hladne i toliko visokih gora, a kada prekoraknu njegove međe, da ima svaki pratilac na svaku nesretnicu baciti po tri šake oranice uz ove kletve i rieči: »Išle bez traga, kuda vas oči vode; potucale se od nemila do nedraga; sahla pred vama i voda i trava; tuklo vas borje i kamenje, a ne povratile se nikada u kraljevu zemlju!«

Što je kralj zapoviedio, to su vjerne sluge ovršile istim još danom.

Kada se kraljevi dvori očistili pošasti i kuge, uzme kralj ženu si pod ruku, pa ide s njom k svojoj staroj tobožnjoj vještici. Stupivši u sobicu njezinu, pozdravlja je od srdca, zahvaljuje starici za mudru njezinu rieč i svjet, pak je daruje upravu kraljevski.

Pruživši obadvoje starici desnice, pošetaše u ogradu, da pohode i brata i šurjaka, vitoroga Jelenka Nikolicu, kojega se nisu mogli naglедati dovoljno. Pitomo je živo; ali im se pričinjalo, eto migom će im progovoriti. Ali jadno ne može, te ne može: jelen je šumsko živo, a ne čovjek.

Starica im baba rekla na razstanku: »Ja bih vam ga i očovječila, da se bude barem prečinio konjem, ali, kada ga već ujelenila jelenja voda, ne ima mu od mene lieka. Kako vidite, njemu je jelenovati do smrti, njemu je pasti travicu zelenu«.

Od sada su živjeli kralj i kraljica s prekrasnim sinčićem dugo i dugo, sretno i blaženo; sav ih je narod ljubio kao roditelje svoje, a kako bijahu dobri i pošteni, Bog zna, nisu li jošte i dandanas živi i zdravi!

LJUDESKARA KRŠONJA



Bilo vam je to davno, a kažu za Kulina bana, kadno se pčele rojile tri puta u godini; kadno se livade kosile po tri puta, te bilo vazda siena i otave te otavića; kadano se bjelorune ovce janjile po tri puta u godini, a svaka vinova loza davala po tri mješine rumenike vina. Ej, onda vam se radilo i za sunčane žege i za mjesečine sjajne; ali se zato i zalagalo, a zalogaji zalievali trojinom većma no danas; pak vam je i bilo sila junaka od oka, bilo ne samo ljudi, već i ljudeskara. Slušajte jednu o ljudeskari Kršonji, koga je znala sva Bosna ponosna kao i Primorje kršno; ali malo s dobra, već s njegove ljutine, biesa i snage. To vam bijaše strah i trepet cieloj zemlji, živ živcat zmaj. Glava mu bijaše za tri mješine primorske, palac debeo što rame odrasla junaka, a za jedne opanke valjalo mu prikrojiti kožu od tovljena vola. Eto, kakav li bijaše!

Svoje sielo učvrsti u nekoj pitomoj dolini, kažu blizu Jajca, grada ponosnoga; ali kada je bio dočuo, da je ban bosanski sit njegovih ne-

ljudskih, činova, pa da se diže na njega s odabranom svojom vojskom: zamisli se čvrsto delija Kršonja, te poče graditi brže bolje na vrhuncu planine gradetinu, koja da bi kadra bila prkositi ne samo banu, već i kralju bosanskome.

Kršonji nije trebalo nikakovih pomagača, jer je u njega bilo snage za stotinu drugih ljudi. Njegova sjekira imala je gvožđa za sto sjekira drugih ljudi, njegov malj bijaše za sto drugih malja, a njegov korak za sto koraka drugih ljudi. Kako drugi čovjek digne vreću te je oprti, tako bi Kršonja dizao ogromne pećine te ih snašao na leđima u goru; s korienjem bi čupao velike, stare jele, to ih trebao za grede, tetive i ostalu građevinu, tako brzo i lahko, kao što čupaju drugi ljudi stabljike kukuruza. U osam dana dogradi ta ljudeskara gradetinu svoju; u osam dana, velim vam, što bi je drugim ljudima valjalo graditi neprestance danju i noću punih osam stotina dana. Uto sazna, da mu se primiče banova vojska.

Zatvorivši silna vrata čvrstoga grada, siđe s planine u dol, da pozorno promotri i prosudi svoje djelo. Srdce mu se počelo širiti s ponosa motreći visoke kule, kako se dično penju nebu pod oblake. I uzdahnuvši od radosti podviknu: »Ponosna tvrđavo moja! Bieli mi se gori, diči mi se gori, dok će biti traga ljudskomu imenu! Mnogi će se zubi okrhnuti, mnogi li nokti otup-



jeti glodajući te i derući; ali ti nahudjeti ne će, tako mi brade moje; tako mi se okrenula usta na pretilo zatilje moje!«

Govoreći tako i dalje začuje neki slabahan sik. Uto se obrati te opazi u blizini dječaka, gdje kopa jamicu kosturicom.

Što radiš tuj, crviću?« upita ga osorim svojim glasom.

Dječak se prepadne, probliedi kao lanena krpa te mu odgovori: »Smiluj mi se, gospodaru! Na samrti dade mi otac u spomen evo taj hrastov želud rekavši, neka bi ga usadio u dobru prhlu zemlju, iz koje da će niknuti te uzrasti ogroman hrast, koji da će živjeti na stotine godina. U njegovoj debeloj sjeni da će se odmarati mnogi putnici; u njegovu hladu da će plandovati i krupna i sitna stoka; pod njim da će kolo voditi mladi pastiri, pače, da će tamo dohađati i biele velebitske vile, tamo dozivati junake, da ih pute dobru, pa da im vidaju rane, dobivene na junačkom polju. Taj sam očev zavjet prihvatio, pa eto sadim namrštinu njegovu. Velik si visinom i širinom; eto me — u tvojim sam rukama!«

Na to Kršonja strese prezirno ramenima te se udalji u svoje visine. Nije koracao, već samo koraknuo tri puta, i eno ga već tamo. Nije šala: njegov jedan korak sto je koračaja drugih ljudi!

Od ono doba minulo je već tisuću godina, a kažu, da i više. Gdje je dječak grebao jamicu, sada se tamo širi i brči ogroman hrast, od kojega je već sviet dobio žira i šišarica toliko, što je nebeskih zviezda; grane mu, ogranci i grančice pune su raznih kukaca i ptica milopojki, a u sjeni njegovoj boraviti prava je slast i ljudima i drugomu življu.

A što da vam reknem o kuli našega Kršonje? Treba se dobro sagnuti, a još bolje zaviriti u onu guštaru, ako želiš tamo naći koji kamen, što ga bijaše donio gore graditelj Kršonja.

Tu mi je pričala prababa moja, a kad je dovršila, pridade mi malo smoka ovim riečima:

»Moćnija je dobrota, koja sije, nego sila, koja gorama stresa«.

Ako nije ova priča istinita, to bi mogla biti vjerojatna; ako nije ni takova, ja nisam kriv, a niti moja prababa, već on, tko ju je prvi zamislio te izpreo. Nu svakako treba da se priča i pripovieda tako dugo, dok se pomoli čitava ona gradetina, i dok ne uzkrsne ljudeskara Kršonja.

Bila vam u zdravlje i veselje!

SKENDER FABKOVIĆ



Tri narodne priče, što ste ih pročitali, zabilježio je Skender Fabković, a izašle su prvi put god. 1854. u knjizi s nadpisom »Pučke priče«. To je bila jedna od prvih i ostala sve do naših dana jedna od najljepših knjiga, što su namienjene hrvatskoj mladeži, da joj obogate um i oplemene srdce.

S. Fabković rođen je u Samoboru god. 1826. U srednjoj školi u Zagrebu upozna Starčevića i Kvaternika. Kao vatren hrvatski rodoljub, kad su god. 1848. ustali Hrvati s oružjem u ruci na obranu svojih narodnih prava, on se javi kao dobrovoljac u narodnu vojsku i posta častnik. Poslie rata dovrši nauke u Pragu na učiteljskoj školi te se vrati u domovinu, gdje kasnije kroz dugi niz godina odgaja buduće hrvatske učitelje i učiteljice kao učitelj na zagrebačkoj učit. školi.

Svojim učenicima postojano je upisivao u duše ovaj nauk: *Bez domoljublja ne može se čovjek ni zamisliti kao valjan čovjek.*

Fabković je bio prvi predsjednik »Hrvatskog pedagožko-književnog zbora«, onog zaslužnog družtva, što je pred ravnih 70 godina počelo izdavati hrvatskoj djeci dobro poznat i omiljen list »Smilje« i cio niz ponajboljih i ponajljepših dječjih knjiga.

Fabković je osim »Pučkih priča« napisao i druge knjige, a po raznim časopisima za odrasle i djecu i mnogo razprava, pripoviedaka i dr. Sav njegov književni rad prodahnut je ljubavlju i brigom za dobro hrvatskog naroda i bolju njegovu budućnost.

Umro je god. 1905., a pokopan je u Zagrebu.

Iz njegove liepe knjižice »Nešto o ponosu« evo triju ulomaka:

*

I liepa knjiga naša ima silu bisernoga zrnja, silu sjajnih draguljića, što ih posijaše plemenita srdca te sviestni umovi u svoje pjesme.

Počinjem Kačićem. A što nam je Andrija Kačić, ako ne živo srdce naroda hrvatskoga, ako ne zdrav razum naroda hrvatskoga, ako ne snop najčišće prebranice bjelice pšenice, ako ne

zbor ukupnoga ponosa naroda hrvatskoga! Kačićeve pjesme imale bi se zvati »Pjesme ponosnice«.

* *

Tko motri liepo, pak i bogatije obučenu seosku čeljad, ako je razuman i prijatelj puku, to će se zaista razveseliti barem ovom: »Bože, puk mi ne propada!« A zar ti je milije gledati ga dronjava, prnjava, ušljiva, pak uza to pokunjena, skučena, a najmanje ponosna? Ne vidim grieha u tom, ako se puk liepo oblači pak i kiti: naročito, ako na svoju. Za izložbe naše pol se milijuna ljudi divilo liepom i bogato priređenu opravilu naroda hrvatskoga. Grieh li je, dakle, ako se stvaratelj oblači tako, ako se i podiči liepim ruhom svojim?

Ludo je i grješno odievati se razkošno na vjeru, a napokon i ne platiti. Ludo je, žalostnv i grješno prikazivati se u sjajnim dvoranama u razkošnom ruhu, i to neplaćenu, a sutradan gladovati s dječicom svojom. Što je na seljaku obuće i oblačila, to je uistinu njegovo, jer seljak plaća mahom, a to je svakako odlična vrlina. Time se seljak ponosi, a to potvrđuju svi zanatnici i trgovci.

Sve liepo oživljuje čovjeka, pitomi ga, uljuđuje, te ga veseli. Ljepota traži novaca, a kome je do nje, taj radi.

Ne rugajmo se puku, ne korimo ga, ne proglašujmo ga grješnikom stoga, što nastoji oblačiti se što ljepše. Tko čini to, dira u njegovu ćud, što teži za ljepotom; navaljuje li se pak radi toga na puk s više strana, uvjeren sam, da se time krnji njegov čisti, plemeniti ponos.

* * *

Svakomu su Hrvatu poznate ove: Svoja kućica, svoja slobodica. U svom kutu nikomu na putu. Od svoje maje najslađe ti jaje. Naše vaše nije moje.

—

Kuka i motika budi nam dika.

TKO STANUJE U TOJ KOLIBICI ?



SADRŽAJ

Tiskanje ovog svezčića dopušteno je odlukom glavnog ravnateljstva za promičbu br. 03045/43 od 8. travnja 1943.